

38. ԴԹՄԻ ԱԽՃԻԿԸ

Գըլնի, չըլնի, մե արխատ մարթ գըլնի, մե կնիկ: Էս մարթ ու կնիկը Էրեխա չունին, եփ դառցան վաթսուն տարեկան, պառավը մե Էրեխա բերեց, էն էլ ինչ Էրեխա՝ Դթում: Մե րոպեյվա մեչ սաղ ջեղը լցվում ա, թե Էսինչ պառավը դթում ա բերե: Բիձեն ու պառավը խայտառակ են չըլնում, օր ջոջություն, խայտառակություն: Ինչ անին, Հնար չըկար, բերին Դթումը փաթըթին շորը, դրին թունդրա շուրթը, որ չըմբսի, չըխիվնդնա: Էս Դթումը քանի գնաց, ջոջցավ, դառցավ մե եքա: Խորը-մոր Հետևից գլորվելով ման էր գալում, խոսում էր: Մարթիկ մնացեր ին գարմացած: Դթումն էլ խոսա՞: Մե օր ըստոնց թաղի ախճիկներն ուզում ին էթին բանջար բերելու: Պառավն աղաչեց, որ Հիրա Դթմին էլ տանեն: Ախճիկները ծծղալով քցին Հետևները, գլոր-գլոր տարան չոլերը: Բանջար քաղին, ավել քաղին, Դթումի խըմար էլ քաղին, խուրց կապին, Դթումին էլ դրին մեչը, նստան դինջնալու: Դինջցան, ետո գացին չայը լողանալու: Դթումն էլ գոխտուկ խըրցի մըչից դուս էկավ, գնաց մե տալդա Հինքն էլ լողացավ: Էս լողանալու ժամանակ թաքավորի տղեն խոտերի մեչ պարկուկ էր, ախճիկներին էր Հիչկում: Ախճիկները ըտրան չին տեսե: Լողացան, էկան Հիրանց շորերը խաքան, Դթումն էլ էկավ մտավ Հիրա դորունի մեչը: Ախճիկներն էկան տեսան՝ խուրցը քանդուկ ա, Դթումը գլորվեր ա մե յանի, ծծղացին, էլի խուրց կապին, Դթումը դրին մեչը: Ախճիկներից մեկը Դթումն էլ, խուրցն էլ չլեց էկավ տունը, բերեց տվեց պառվին: Պառավը շատ ուրիցցավ, որ Հինքն էլ ավել ու բանջար բերող ունի, Աստուն փարք էր տալում, ուրխնում: Ջայնամ թե Դթում ա:

Հիմի խաբար տանք թաքավորի տղից: Լողանալու ժամանակ թաքավորի տղի անչը Դթմի վրեն էր, տեսավ, որ դթմի մչից մե ախճիկ դուս էկավ, ոնց որ մե տասնըխնգած լուսնակ, լողացավ ու էլի էկավ մտավ դթմի մեչ:

Էս տղեն սիրահարվեց Դթմի ախճկա վրեն:

Հիրկուն տխուր-մալուլ գնաց տուն:

Թաքավորն ու Թաքուհին որ տեսան, վախեցան, մտածեցին՝ չըլնի տղին մե բան ա պատահե, խիվանդ ա:

Խարցրին, տղեն ասավ.—Ես խիվանդ չեմ, հըմա սրտիս մեջը մեծ դարդ կա:

—Ի՞նչ դարդ, —խառցրեց մերը:

—Էն դարդը, ա՛յ մեր, որ ես սիրում եմ Դթմի ախճկան:

—Ի՞նչ Դթմի ախճիկ, ա՛յ տղա, հո խելքտ չե՞ս կորցրել:

—Ձէ՛, մայրի՛կ ջան, խելքս վրես ա, հըմա դուզը բան եմ ասում:

—Տղա՛, ի՞նչ դուզը բան: Դթմի ախճիկը դուզը բա՞ն ա:

—Դուզը բան ա, բա ի՞նչ ա:

Մերը տղի ասածից բան չէր խասկնում:

Տղեն ասավ.—Մայրի՛կ, այսինչ գյուղում, այսինչ մարթի ախճիկը մտնում ա Դթմի դոբունի մեջ, ես էտ Դթմի մեջի ախճիկն եմ ուզում: Կա-չըկա, իմն էտ ախճիկն ա, հուրիչ ախճիկ չեմ ուզում:

Մերը գնաց, հալը-ղսեն Թաքավորին ասեց:

Թաքավորը, որ լսաց, զարմացավ, ասավ.—Ամոթ ա, ա՛յ Թաքույի: Մենք Թաքավոր մարթ, թողենք Թաքավորների, իշխանների, նազիր-վազիրների ախճիկները, էթանք մեր մեկուճար տղին մե չըսիք պառվի Դթո՞ւմ ուզենք: Աշխարքի մեջ խայտառակ գըլնենք, ամոթու մարթի հերս չենք կանա հիշկա, ժողովուրթը մեզնից հերս կըթեքա:

Մարթ ու կնիկ շատ խոսացին, իշքան Թաքույին ասավ. «Մե տղա ունինք, խաթրը մի՛ կողրա», հնար չելավ:

Կանչին տղին, ուզին համոզեն, հնար չելավ:

—Ձէ՛, որ չէ՛, իմը, որ կա Դթմի ախճիկն ա:

Թաքավորը, որ տեսավ էլ հնար չըկա, վազիր-վաքիլին հղրկեց, գացին նշանին:

Մե ամիս ետո էկան Դթմին զարթարին, խաս ու դումաչով փաթըթին, ոսկով, մարքրիղով զարթարին, բլազուկները Դթմի պոչից կախին, տվին փեսի թևի տակը, առոք-փառոք բերին Թաքավորի պալատը, տարան դրին փարդի հետևը:

Նստան խաց ուտելու, մեկ էլ տեսան Դթումը գլորվավ, էկավ օթաղի մեջտեղ կայնավ: Թաքավորի ախպոր կնիկը թնփկով տվեց, ֆուտբոլի նման էլի գլորեց փարդի հետևը: Թաքավորի տղեն տեսավ, ա՛խ քաշեց: Թագուհու սրտին էլ դուր չեկավ տեքեր կնգա արածը, հըմա բան չասավ:

Թաքավորի ախպոր կնիկն ասավ.—Հընչի՞ եք ախ քաչում, վա-խենո՞ւմ եք էդ Դթումը կողրվի, նեխի, էլ Դթո՞ւմ չըլնի, որ էփեք Թաքավորի տղեն ուտա:

—Նորոխալո՛ր կնիկ, —ասավ Թաքավորի տղեն, —չատ անպետք լիզու ունես: Քո ի՞նչ գործն ա, թե իմ կնիկը Դթում ա, թե՞ չեզնից լավն ա:

Թաքավորի ախպոր կնիկը չար ծծղաց:

Տղեն գնաց փարդի մոտ, ասավ. —Դթմի՛ ախճիկ, ես չեզի ավել քաղելու տեղը լողանալու ժամանակը տեսա, դո՛ւս արի, մեխկ եմ, դու տենում ես իմ վրեն իմալ են ծծղում:

Ախճիկը փարդի քամակից ասավ. —Թո ծծղան, իմ սիրելի՛ ամուսին, ծծղողը վերջն ա ծծղում:

Տղեն սրտպնդվավ:

Հանգարց փարդի հետևը մե ղրփոց լսացին:

Փարդեն բացին, ի՞նչ տենան. մե ախճիկ ա կայնած, մե ախճիկ, որ ոչ լեզվով կարելի ա պատմել, ոչ էլ նկարիչը կանա նկարա: Կիսուրը էկավ փաթըթվավ, վազավ Թաքավորին խաբար տարավ: Թաքավորը, վազիրը, վաքիլը, իշխանները վազեվազ էկան, տեսան զարմացան: Թաքավորը նորից հրաման տվեց, օխտ օր, օխտը քչեր խառնիս արին, ուրխցան: Դուք էլ ուրա՛խ մնաք: Երգնքից իրեք խնձոր հընգավ. մեկը՝ ասողին, մեկը՝ Թազա խարսին, մեկն էլ՝ Թազա Թաքավորին:

